

מאוצרות הפרשה

קול הקורא קדוש אלול!!!

מעשה בשיכור שהתהלך ברוסיה כשהוא מיטלטל אנה ואנה מצד לצד של הרחוב ומסכן את עוברי הדרכים. לפתע עצר אותו שוטר, ביקש ממנו להזדהות והשיכור כמובן סרב. ביקש ממנו השוטר שוב להזדהות והלה כצפוי לא שת, בפעם השלישית ביקש השוטר "בשם המלך ניקולאי אני מבקש ממך להזדהות!! השיכור לא התרגש באופן מיוחד ושוב לא הזדהה. שלף השוטר את אקדחו וירה לעבר גופו של השיכור. השיכור הובהל לבית החולים וכשהשתקם הלך ותבע את השוטר, על מה ולמה בכזו קלילות הוציא אקדח וירה בו. השופט שאל את השוטר למה ירה בו, והשוטר תיאר את דבר המעשה. השופט המשיך לשאול: והרי ראית עליו שהוא שיכור ומדוע ירית בו? והשוטר השיב: אמנם בפעם הראשונה והשניה שבקשתי ממנו להזדהות והוא לא עשה כך, ראיתי שהוא שיכור ולכן לא עשיתי לו כלום. אבל בפעם השלישית שהזכרתי את שמו של המלך ניקולאי, כשמזכירים את שמו של המלך ניקולאי אפילו שיכור אמור להתפכח מיינו!! אומר ר' ישראל סלנטר: "מלפנים, כאשר ידעתי, כל איש אחזו פלצות בקול הקורא קדוש 'אלול'!! כל השנה אנו מתהלכים כשיכורים מהרוח שטות האוחזת בנו וגורמת לנו לחטוא, אבל כששומעים את המילה "א-ל-ו-ל", גם שיכור מתפכח מיינו וחוזר למוטב. (הגאון ר' חיים ברוך נבנאל שליט"א, אישיבשער חומש)

והיה כי יביאך ונתתה את הברכה על גרזים ואת הקללה על הר עיבל. הלא המה בעבר הירדן אחרי דרך מבוא השמש בארץ הכנעני הישב בערבה מול הגלגל אצל אלוני מרה (יא, כט-ל) הקשה הרב ברוך מרדכי אורחי זצ"ל: מדוע כאן האריכה התורה, פרוט אחר פרוט, להקל על המחפשים, למצוא את הדרך אל הברית בהר גרזים ובהר עיבל?

לעומת זאת באותה פרשה (יב, ה), כאשר הקב"ה מצוה על בנין בית הבחירה בהר הבית שבירושלים, שם נאמר רק "כי אם אל המקום אשר יבחר ה' אלקיכם מכל שבטים וגו' לשכנו תדרשו ובאת שמה". אין פירוט, אין גילוי, הכל נעלם. מדוע?

אלא בא ללמדך כי את מקום השכינה יש לחפש ולחפש מתוך עמל, משום שהחיפוש והעמל הם חלק בלתי נפרד מעצם המצוה. (ברכת מרדכי)

והניח לכם מכל איבכם מסביב וישבתם בטח (יב, י)

מאחר שכבר אמר הכתוב: "והניח לכם מכל איבכם מסביב", ושוב אין אובים – מדוע יש צורך להוסיף ולומר "וישבתם בטח"?

בשם רבי יהונתן איבשיץ זצ"ל מובא: בדרך כלל, כאשר בא אויב חיצוני למלחמה על העם, עושים בני העם שלום ביניהם ומתחזקות האחדות הפנימית. אין לבנים ואין שחורים, כולנו עם אחד, האופוזיציה מצטרפת לקואליציה ועושים "ממשלת חרום לאומית", כי הפצצות והטילים לא מבחינים בין עשיר לעני, בין אדם עם עקרונות כאלה לאדם עם עקרונות אחרים. לעומת זאת, בתקופה של שקט, כאשר אין איום מוחשי מצד אויב חיצוני, פתאום מתגלעים סדקים בחומת האחדות, ונשמעות "חריקות". אנשים רבים ומתוכחים זה עם זה, "אני טוען ככה, והוא טוען אחרת, חוצפה!" "הוא קודח בקיר בין שתיים לארבע!" ולמה הוא פותח

מרפסת בדיוק מול החלון שלי?!". מתחילים להלשין בעיריה ובמס הכנסה, מזמינים משטרה כי הילד של השכן עושה חור בראש עם הכינור, והמריבות הולכות ומתגברות.

על כך נאמר: "והניח לכם מכל איבכם", לא יבוא אויב חיצוני למלחמה עליכם. ושמה תאמר, עכשיו יתחילו מריבות בינינו? לא, אלא "וישבתם בטח", ללא מחלוקות פנימיות. (רבי בן ציון מוצפי שליט"א, דורש ציון)

כי יסיתך אחיך בן אמך (יג, ז) כומר מלומד אחד שאל פעם את רבי יהונתן איבשיץ: "אתם היהודים מתפארים שאין דבר בעולם שאין לו רמז בתורה. אם כן אשאלך, היכן מרומז שאסור להאמין בנוצרי הראשון מיסד הנצרות ובדתו?" השיב רבי יהונתן מיד: "בפרשת ראה כתוב כי יסיתך אחיך בן אמך... לא תאבה לו ולא תשמע אליו. ולכאורה תמוה, מדוע הזכירה התורה שהוא אחיך בן אמך ולא בן אביו? אלא באה התורה לרמז לנו, שאם יבוא אדם שהוא יהודי מאחיק ויספרו עליו בדיות שיש לו אם ואין לו אב, לאיש כזה לא תאבה לו ולא תשמע אליו" (שבת טיש)

כי יהיה בן אביון מאחד אחיך באחד שעריך בארץ (טו, ז) שואל רש"י: וכי נוהגת מצות צדקה רק בארץ ישראל. ובחול"ל כלום אין צורך לסייע לעני ולדל?

אלא מסביר רש"י, שמדובר בדיני קדימה בצדקה – הקרוב קודם. קרובי משפחה קודמים לעניים אחרים, עניי העיר קודמים לעניי עיר אחרת – "באחד שעריך", ועניי הארץ קודמים לעניי ארצות אחרות – "בארץ". אך הגה"ק בעל ה"בן איש חי" זי"ע מבאר את הפסוק בדרך הדרוש, על פי מעשה: היה פעם גביר גדול שבנה לעצמו בית מפואר כטירת אצילים, עם רהיטים יקרים. יום אחד, חרפי וגשום, נכנס לבית הפאר אדם עני, ונעליו מלאות בוז ורפש... "החוצה!" צעק הגביר בבהלה. "רוץ מהר וצא! אינך רואה מה מעולל הבוץ שעל נעליך לריצפת העץ היקרה?" "בסדר", אמר העני, "מיד אני יוצא החוצה, רק 'וורט' אחד, קצר מאוד, אומר לך קודם לכן: ב"ברוך שאמר" מפסקי דמרה אומרים אנו כך: "ברוך מרחם על הארץ, ברוך מרחם על הבריות". אף אתה, אם הנך מרחם כל כך "על הארץ" – על ריצפת ביתך, אולי תרחם גם "על הבריות" היינו עלי, שהרי בריה אני"...

דבר זה – אומר ה"בן איש חי" – רומזת כאן התורה לאיש היהודי: "באחד שעריך בארץ" – כמה אתה משקיע בעיצוב כלי ביתך? כמה השקעת בריצוף? בברזים? בריהוט? אם כן, לפחות "לא תאמץ את לבבך ולא תקפון את ירך מאחיק האביון" – לפחות כמו שאתה נותן לכותל ולריצפה, תן גם לו!... (גליון פנינים)

כי פתח תפתח את ירך לו (טו, ח)

בגמרא מסופר על רב פפא, שפעם נשמטו מדרגות תחת רגליו והיה נתון בסכנה. אמר לו רב חייא בר רב: "שמה עני בא לידך ולא פרנסתו?" רבים תמהו, מנין לו לרב חייא שעונש הנפילה בא על המנעות מצדקה? והגר"א מוילנא מצא כאן רמז נאה בטעמי המקרא, כי תבות פתח תפתח מוטעמות בטעמי דגרא תביר, לרמז על המדרגה – דגרא שנשברת – תביר, כאשר נמנעים מצדקה.

חומה של איסור!

לא תוכל לֵאכֹל בְּשֶׁעֶרְךָ מִעֵשֶׂר דָּגָג וְתִירֶשֶׁף וְיִצְהָרָךְ וּבְכֹרֶת בְּקָרְךָ וְצִאָרְךָ וְכָל דָּרְיָךְ אֲשֶׁר תִּדְרֹךְ וְנִדְבְּתֶיךָ וְתִרְוַמְתָּ יִדְךָ. (י"ב, י"ז)
ופרש"י: "לא תוכל – רבי יהושע בן קרחה אומר, יכול אתה אבל אינך רשאי".

לכאורה עלינו להבין, מדוע השתמש הפסוק במילים 'לא תוכל' ביחס לאיסור אכילת קדשים מחוץ לירושלים? הלא, כמו שאמר ר' יהושע בן קרחה, בודאי אין מניעה מציאותית מהאדם לאכול בכל מקום שירצה את הקדשים, אלא שהתורה אסרתו, ואם כן יותר היה ראוי לומר: 'לא תאכל'! את התשובה נבין על פי המעשה הבא: ר' אברהם, מזכיר ישיבת 'תפארת ירושלים' שבאמריקה, הרים את שפופרת הטלפון במשרד הישיבה. מן העבר השני של הקו נשמע קול בלתי מוכר: "שמעתי שהישיבה נמצאת בקשיים כלכליים, והייתי מעוניין לתרום סכום כסף הגון", אמר הדובר. ר' אברהם לא האמין למשמע אזניו. אכן, בחודשים האחרונים נקלעה הישיבה למצב כספי קשה, והיה קיים חשש ממשי לעיכוב בתשלומי המשכורות לרבני הישיבה, ולפגיעה משמעותית בתנאיהם הגשמיים של הבחורים. הדובר שהזדהה בשמו היה מפורסם כאחד מגדולי הנדבנים באמריקה, ותרומה הגונה מצדו, ביכולתה לחלץ את הישיבה מהמיצר בו היא נתונה. "את פרטי הסכום ואופן העברתו אשמח למסור לראש הישיבה, הגאון רבי משה פיינשטיין. האם אוכל לשוחח עמו?" שאל הנדיב. המזכיר לא היסס: "כן, בודאי! מיד אקרא לו שיגש לטלפון". הוא כמעט השליך את השפופרת, ופתח בדהרה לעבר בית המדרש. השעה היתה שעת צהריים, ובבית המדרש התפללו אותה עת תפילת שמונה עשרה של מנחה. ר' אברהם התבונן בראש הישיבה, העומד בפינתו ושופך את לבו לאביו שבשמים. דקות אחדות המתין בחוסר סבלנות, עד שסיים רבי משה את תפילתו. מיד ניגש אליו ולחש על אזנו: "נדיב חשוב רוצה לשוחח עם ראש הישיבה, בענין תרומה הגונה לישיבה. אנא, יגש במהירות למשרד". להפתעתו, לא התרגש רבי משה מהדברים. הוא נותר על עומדו בלי לזוז אפילו פסיעה אחת, כשהוא רומז באצבעו לאות שלילה. "אבל, רבי" הגביר ר' אברהם את קולו, מתוך מחשבה שאולי רבי משה לא שמע את דבריו. אך רבי משה שוב רמז בידו, וסימן לו על הבחור הניצב מאחוריו בתפילה. הלה מתפלל שמונה עשרה, והוא, רבי משה, אינו יכול לפסוע לפניו. כעת ר' אברהם נותר אף הוא על עמדו... רק לאחר דקות ארוכות סיים הבחור את תפילתו ופסע לאחור. או אז, פרץ ר' אברהם מבית המדרש ואץ רץ למשרד. הוא הרים את הטלפון, מתוך תקווה קלושה שהנדיב עדיין ממתיין, אך לשווא. הדובר כבר לא היה על הקו... "מדוע לא מיהר רבי משה?" הרהר לעצמו המזכיר, 'הלא בודאי מודע הוא למצבה הכלכלי הקשה של הישיבה. אמנם מאחוריו עמד בחור והאריך בתפילתו, אבל צרכי הישיבה וקיומה בודאי נמצאים בעדיפות עליונה, וקודמים לכל'. את חוט מחשבותיו קטעה כניסתו של ראש הישיבה למשרד. צערו של ר' אברהם שנשקף מפניו, לא נעלם מעיניו הטהורות של רבי משה. "ר' אברהם", פנה אליו ראש הישיבה בנועם שפתיו, "הן הלכה מפורשת היא בשולחן ערוך סימן ק"ב, שאין לעבור בפני אדם המתפלל שמונה עשרה!" "אבל רבי, הפסדנו ממון רב" טען המזכיר, "בכסף הזה יכולנו להחזיק את הישיבה זמן ארוך..." השיב לו רבי משה: "דע לך, כשההלכה אומרת שאין לעבור בפני המתפלל, הרי שהיא מציבה בפני קיר! איני יכול לשבור את הקיר, ועל כן לא יכולתי לזוז ממקומי ולצאת מבית המדרש". עוד באותו יום טלפן ר' אברהם לנדיב, סיפר לו את אשר ארע והתנצל על העיכוב. הנדיב הבין את הדברים, ואף התפעל מעמידתו הנחרצת של רבי משה על כל תג ותג בהלכה, גם אם הדבר עשוי להיות כרוך בהפסדים גדולים! למדנו שעל האדם לאמן ולחנך את עצמו, להשליט את התורה על עצמו ועל טבעו, כך שעשיה נגד התורה תהיה אצלו בבחינת שאינו יכול לעשותה. ומכאן, תשובה לשאלתנו, על פי דרכו של הגאון רבי אליהו מאיר בלוך זצ"ל: שכן, לא די שהאכילה אסורה, אלא מכיון שהיא נגד רצונו של הקדוש ברוך הוא, חייב האדם לחוש כי נעדרת ממנו היכולת לעבור על רצונו יתברך. על דרך משל, כאשר אומרים לאדם לקפוץ מראש הגג, תגובתו היא: 'איני יכול', והלא בודאי יכול הוא אלא שאינו רוצה! מדוע משתמש הוא בלשון 'איני יכול'? אלא, כיון ששכלו מורה לו שלא לקפוץ, זה נחשב אצלו כהיעדר אפשרות וחוסר יכולת. כן הדבר ביחס למעשה שנוגד את רצונו של ה' – על האדם לחוש שאין לו יכולת כלל לעשותו! דבר זה מרמזת לנו התורה, באומרה: 'לא תוכל לֵאכֹל בְּשֶׁעֶרְךָ' – האכילה, לא רק שהיא אסורה על האדם, אלא צריכה להיות מושרשת בטבעו כדבר שאינו בר ביצוע. ('ללמדך' מאוצרותיו של הרב מרדכי פרוינדליך זצ"ל)

פינת ההלכה

נטילת ידים ממים שקיררו צידנית

שאלה: בקבוק מים קפואים שנתנו בתוך צידנית על מנת לקרר את תכולתה או שישמרו על טריות המוצרים הנמצאים בה, האם אפשר ליטול ידים במים אלו אחרי שהופשרו? **תשובה:** בשו"ע סי' ק"ס סעי' ב' עשה במים מלאכה או ששרה בהם פתו, אפי' נתכוון לשרות בכלי זה ונפל לשני פסולים, ואם צינן יין במים פסולים. ובמשנ"ב סק"ט כ' שצינן היין במים חשיב מלאכה משום שעל ידי המים נצטננו, אבל אם היה היין צונן ונתן לתוך המים רק שלא יתחממו מחום היום כשרים, וה"ה אם נתן לתוכם דגים חיים שלא ימותו אין זה נחשב לעשיית מלאכה, ולהלן שם בס"ק י"א הביא המשנ"ב ממג"א ועוד אחרונים שאם שרה ירקות במים כדי שלא יכמושו מיקרי מלאכה ופסולים ויש חולקים ע"ז, ובשעה"צ ס"ק י"ז ביאר החילוק לדעת המג"א שהמים מוסיפים לחלוחית לירקות ומשום זה אינם נכמשים והיו עשיית מלאכה במים. ולכאורה לפי זה, יהיה חילוק בין אם המים משמשים לקרר את המוצרים הנמצאים עמם, דכיון שהם פועלים לקרר הוי מלאכה כמו לצנן יין, לבין אם נתנו את הקרח כדי לשמור עליהם שלא יתקררו דלא נחשב עשיית מלאכה בקרח.

אלא שבגמ' דגיטין נ"ג: מצינו שיש חילוק בין אם שוקל בשר בתוך מים, והיינו שיש מים בכלי עם שנתנו ונתנו בתוכו חתיכת בשר כדי לדעת משקלה לפי מה שיגיעו המים לשנתות, דזה הוי מלאכה במים משום שנתן את הבשר בתוך המים, לבין אם נתן כלי עם מים במשקל ושוקל נגדו דלא חשיב מלאכה במים.

וזו נראית כוונת הפרי מגדים בא"א סו"ס תנ"ה שהסתפק במי שנתן כלי עם מים חמים כדי להחם את רגליו (כעין בקבוק חם) ונתקררו, אם מותר ליטול בהם ידים ומסיק בצ"ע, ולכאור' הלא לקרר הוי מלאכה ולמה לחמם לא ייחשב למלאכה, וכנראה כוונתו משום שלא מחמם רגליו בתוך המים ממש אלא על ידי כלי, ובהה"ה הסתפק הפמ"ג אם דומה לשקילה על ידי כלי או לא, ולפי"ז, הכא נמי הרי אין המצרכים נמצאים בתוך המים ומתקררים על ידם, אלא מחוץ לבקבוק וכה"ג אף שמקררים ממש את המוצרים ונעשית מלאכה על ידם לא חשיב מלאכה במים כמו משקל כנגד המים.

ויש לדון בזה בעוד סברא, דפסק המחבר ביו"ד סי' ר"א סעי' ל' שהשלג והברד והכפור אין שאיבה פוסלת בהם, ואפשר לעשות מקוה משלג ולא נחשב שאוב, משום שפנים חדשות באו לכאן ותו אין בהם פסול של מים שאובים. וכמו כן יש לומר לענין מלאכה, דאפי' נחשב שנעשית מלאכה בקרח זה, מכל מקום כיון שאח"כ הופשר והפך למים, פנים חדשות באו לכאן והיא אפשר ליטול בו ידים, ועיי' בזה עוד בקה"י ברכות סי' ל'. (הגאון רבי צבי רותן שליט"א, רב קהילת פסטורל והמשולש)

תשובה לחידה פרי"ש: "ואכלת את כל העמים" (ז, טז)

מזל טוב

מרכז העיר: משפחות מלאכה-אמיתי להולדת הבת הנכדה

משפחות זרחי-עוזרי להולדת הבת הנכדה

משפחת בלומר לאירוסיה הבת

משפחת פלד לאירוסיה הבן

משפחות גמניר – ניכטבורג לנשואי הבן הנכד

משפחת הדס לנשואי הבת

משפחות מליק להולדת הבת הנכדה

משפחות בן דב – בא גד לאירוסיה הבן הנכד

משפחות וסלובים לנשואי הבן

משפחות מליק להולדת הבת הנכדה

משפחות בן דב – בא גד לאירוסיה הבן הנכד